

Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 14.04.1960, sp. zn. 8 Co 160/59, ECLI:CZ:KSOS:1960:8.CO.160.1959.1

Číslo: 4/1961

Právní věta:

Za dobu vzniku škodné události v případě onemocnění zaměstnance silikózou, je třeba považovat ten okamžik, kdy byla tato nemoc jako nemoc z povolání lékařsky u zaměstnance zjištěna.

K výkladu § 2 odst. 1 písm. b) zák. č. 58/1956 Sb. (předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, podle nichž nutno zkoumat vyvinění provozovatele v případě škody způsobené silikózou jakožto nemocí z povolání).

Soud: Krajský soud v Ostravě

Datum rozhodnutí: 14.04.1960

Spisová značka: 8 Co 160/59

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 1-2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: 67/1951 Sb. § 2 58/1956 Sb. § 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce, který pracoval u žalovaného národního podniku jako horník a dosud je tam zaměstnán jako strojník a který trpí silikózou, dožadoval se odškodnění za nemoc z povolání z důvodu náhrady škody; z titulu ušlého výdělků za dobu 11 dnů, kdy byl nemocen požadoval zaplacení částky 477 Kčs, z titulu budoucně ucházejícího výdělků placení měsíční renty ve výši 222 Kčs, která reprezentuje rozdíl mezi mzdou horníka, kterou pobíral před onemocněním silikózou, a mezi mzdou za práci, na níž byl vzhledem k svému zdravotnímu stavu přeřazen.

Lidový soud v Karviné žalobu zamítl, když dospěl k závěru, že silikóza nebyla způsobena byť i prokázaným špatným stavem protiprašného zařízení, neboť při rubání vznikl jen uhelný prach a nikoli křemičitý prach.

Krajský soud v Ostravě rozsudek lidového soudu změnil tak, že uznal žalovaný podnik povinným zaplatit žalobci z titulu ušlého výdělků částku 477 Kčs s přísl. Současně přiznal účinnost částečného zpětvzetí žaloby pokud šlo o nárok z titulu budoucně ucházejícího výdělků.

Z odůvodnění:

V souzené věci je především třeba vyřešit otázku, zda se má případ posuzovat podle zákona č. 99/1948 Sb. nebo podle zákona č. 58/1956 Sb. Jde o jeden z nejčastěji se dosud vyskytujících případů ze soudní praxe, kdy silikóza ve formě, vysazující zaměstnance z jeho hornického zaměstnání, byla lékařsky zjištěna v průběhu r. 1957, resp. nedlouho poté. Žalovaný podnik v námitkách proti žalobě zastával proto stanovisko, že je věc třeba posuzovat podle zákona č. 99/1948 Sb. proto, že prý žalobce pracoval v hornictví celou řadu let a ke vzniku silikózy došlo již dávno před 1. lednem 1957.

Podle lékařských poznatků je silikóza chorobou, která nepovstává náhle, nýbrž se skutečně vyvíjí postupně a nežádoucí změny v plicní tkáni narůstají znenáhla. Rozhodující však je, kdy byla silikóza jako nemoc z povolání lékařsky u zaměstnance zjištěna. Tuto dobu je totiž třeba považovat za dobu vzniku škodné události. Pokud se toto stalo po 1. lednu 1957, bylo by postupovat podle zákona č. 58/1956 Sb., jestliže by nebylo možno bezpečně prokázat, že silikóza v nodulační formě musila vzniknout již před tím datem (např. v hraničním případě, že by třeba lékařsky nodulační forma byla prohlídkou zjištěna 2. ledna 1957, u zaměstnance se jevily stejné příznaky delší dobu a poslední dny ani nefáral). U žalobce byla ve fázi opodstatňující náhradu škody silikóza jakožto nemoc z povolání zjištěna v odškodnitelné formě v době účinnosti zák. č. 58/1956 Sb. a také za účinnosti cit. zák. žalobce dokonce ještě fáral a byl vystaven dále účinku kysličníku křemičitého. Proto došel soud k závěru, že je třeba případ posuzovat podle zák. č. 58/1956 Sb.

K vývodům soudu první stolice, že silikóza nebyla způsobena byť i prokázaným špatným stavem protiprašného zařízení, neboť při rubání vznikal jen uhelný prach a nikoli křemičitý prach, nutno uvést, že podle posudku znalce lékaře z oboru pracovního lékařství silikóza vzniká nejen v prašném prostředí, které obsahuje velké množství kysličníku křemičitého, nýbrž i tam, kde je jen uhelný prach, který sám má malý obsah kysličníku křemičitého (tak např. je v naší i zahraniční literatuře známo, že zaprášení plic může vzniknout i u pracovníků, kteří nikdy nepracovali pod zemí, jako např. u zaměstnanců v třídírnách uhlí na povrchu, nebo u pracovníků v lodních skládkách uhlí).

Pokud pak jde o otázku vyvinění žalovaného podniku, je třeba si především ujasnit, které předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci ukládají provozovateli povinnosti ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zák. č. 58/1956 Sb.

a.) Základním předpisem je zák. č. 67/1951 Sb. o bezpečnosti při práci. Podle § 2 cit. zákona vedení podniku zodpovídá za zjišťování bezpečné a zdravé práce. Aby pracující v bezpečném a zdravém prostředí dosáhli při nejmenší námaze nejlepších pracovních výsledků, je vedení podniku povinno zejména mimo jiné zřizovat a udržovat v závodě zařízení, kterých je třeba k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, starat se o bezpečné a zdravé prostředí i ve vedlejších závodních zařízeních pro pracující, zjišťovat a odstraňovat příčiny nemocí z povolání v závodě, zajišťovat, aby výrobní zařízení a pracovní pomůcky vyráběné v závodech odpovídaly předpisům o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. I když ustanovení zák. č. 67/1951 Sb. jsou všeobecné povahy, nelze je pokládat za povšechnou směrnici zákonodárce, která jinak nezavazuje, dokud nedojde k bližší konkretizaci zevrubným bezpečnostním předpisem. Ustanovení § 2 citovaného zákona je třeba vykládat tak, že za nedodržení povinností, plynoucích z předpisů o ochraně zdraví při práci je nutno považovat i tu skutečnost, že zaměstnavatel nezavedl určité ochranné opatření, které přinesl technický pokrok a které je pro praxi úspěšně použitelné.

Pro obor hornictví byly nadto vydány ještě speciální předpisy ke zvýšení ochrany zdraví při práci:

b.) Především jsou to předpisy báňské, namnoze rozdílné podle revírů. V dolech Ostravsko-karvinského revíru jsou to z předpisů nyní platných bezpečnostní předpisy pro OKR a

technicko-provozní předpisy pro OKR, které jednotlivými výnosy Ústředního báňského úřadu byly prohlášeny za předpisy bezpečnostní. Nejvíce z nich připadají v úvahu ustanovení § 43 a § 45 bezpečnostních předpisů, čl. 239, čl. 262 technicko-provozních předpisů, § 106 odst. 4, § 128, § 137 odst. 3, § 710, § 714, § 731 bezpečnostních předpisů.

Tak podle článku 262 technicko-provozních předpisů, který nabyl účinnosti od 1. 1. 1956, bylo stanoveno, že vedení závodu je povinno všude zavádět bezprašné vrtání. Není dovoleno používat dutých vrtáků, není-li zaveden vodní výplach, nebo odsávání kamenného prachu. K tomuto ustanovení je vydán ÚBÚ dodatek ze 17. 12. 1957, podle něhož bezprašné vrtání děr pro trhací práci v kamení je povinné, a pokud snad na některých dolech se používá vrtání bez zneškodňování vznikajícího kamenného prachu, musí být učiněna taková opatření, aby nejpozději do 1. 7. 1958 bylo všude bezprašné zařízení zavedeno a užíváno. (Šlo o nejzazší termín stanovený vzhledem k objektivním potížím, které se vyskytly při požadavku okamžitého zavedení bezprašného vrtání v celém rozsahu.)

Podle § 128 bezpečnostních předpisů pro OKD, platného od 1. 1. 1957 v dolech i povrchových zařízeních, se musí vhodnými opatřeními čelit vzniku uhelného prachu a odstraňovat nahromaděný uhelný prach nebo jej zneškodňovat použitím kamenného prachu, nebo vody. Dobývání uhlí, jeho doprava a všechny jiné práce v dolech musí být konány tak, aby se zabránilo vzniku uhelného prachu v nebezpečné míře a zvláště, aby se netvořil rozvířitelný uhelný prach. V rubání, kde to povaha slojí dopouští, je nutno používat napájení uhelných slojí tlakovou vodou. Rovněž při každém mechanickém dobývání uhlí je nutno při značném vývinu prachu zavést zkrápění, a to pokud možno i při sbíjení. Vynáší-li větrný proud z dopravních prostředků při těžení značnější množství uhelného prachu, musí být prach uhlí při takové dopravě zkrápěn. Každé místní nahromadění uhelného prachu, jako při ústí sýpek, při žlabech, dopravních pásech a v chodbách, i když se pravidelně nepoužívají, musí být včas odstraňováno.

Podle § 137 bezpečnostních předpisů, jenž platil rovněž od 1. 1. 1957, v místech, kde stále vzniká jemný uhelný prach a rozvíříje se ve vzduchu, jako např. nad spodním koncem žlabů, u přesypů žlabů, na točitých žlabech pod sýpkami apod. musí být zabudována zařízení na jemné rozprašování vody. Totéž platí pro větrné cesty, které běží za poruby, v nichž se v uhlí stojově hrazdí a kde je značný vývin prachu. Jde-li o prach nesnadno smáčených druhů uhlí, je nutno použít smáčedla.

c.) Dále jsou to hygienicko-zdravotnické předpisy jejichž základ tvoří zákon č. 4/1952 Sb., zejména § 2, 3. Na něj navazuje § 2 odst. 1, 2 a § 3 lit. f) nař. č. 24/1954 Sb.

Podle § 2 nař. min. zdrav. č. 24/1954 Sb. vydaného na základě zák. č. 4/1952 Sb. a k jeho provedení, vzduch v pracovním a životním prostředí lidí musí vyhovovat zásadním hygienickým požadavkům, které stanoví hlavní hygienik a musí být chráněn před nadměrným znečištěním, zejména prachem. Každý, kdo zřizuje nebo provozuje jakékoliv zařízení, které může nepříznivě ovlivnit jakost vzduchu, jakož i kdo odpovídá za jakost vzduchu v pracovním prostředí lidí, musí ke splnění těchto požadavků provádět všechna opatření, potřebná na ochranu vzduchu, zejména podle dalších předpisů citovaného nařízení.

d.) Další kategorii předpisů představují společné předpisy Ústředního báňského úřadu a ministerstva zdravotnictví. Jmenovitě je to výnos předsedy ÚBÚ z 25. ledna 1956, č. 777/1956 a ministerstva zdravotnictví - hlavního hygienika z 27. ledna 1956, č. HE/3414-27. 1. 1956. Podle nich závody v provozu musí být postupně v mezích prostředků daných státním plánem rozvoje národního hospodářství upravovány tak, aby jejich stav odpovídal požadavkům směrnic. U bezprašného vrtání jako nejzazší termín jeho zavedení je uveden 1. 7. 1958. Jinak směrnice stanoví mimo jiné, že je nutno co nejvíc dbát o zamezování vývinu prachu v dolech, vzniklý prach má být zneškodněn, má být dbáno o účinný větrací systém. Užitek nerost při

nakládání apod. manipulaci musí být zvlhčován vodou, pokud není užíváno jiného účinnějšího prostředku k zneškodňování prachu (např. odsávání). Polévatý prach musí být zneškodněn a zařízení k tomu účelu určené musí být účinné, zejména pro povrch s částicemi v pásmu pod 5 mikronů.

e.) K tomu přistupují usnesení vlády RČS z 16. 11. 1956, č. 2611, příkaz ministerstva paliv č. 42/SZ 371/33/21.2/Be ze dne 5. 12. 1956 a u OKR k němu příkaz ředitele kombinátu č. 21 z 16. 11. 1956. Podle usnesení vlády ze dne 16. 11. 1956 bylo uloženo ministerstvu paliv zřizovat, udržovat a rozšiřovat zařízení, sloužící ke snížení prašnosti v pracovním prostředí na hornických závodech a jiná technická opatření pro zaprášení plic, v rámci těchto opatření zejména zvýšit počet přípravných předků, v nichž se vrtá mokřým způsobem, jakož i zajistit v OKR do 31. 3. 1957, aby ze slojí, které přijímají tlakovou vodu, bylo 80 těžby dobýváno při zavlažování.

Podle příkazu ředitele kombinátu OKD č. 21 z r. 1956 bylo nařízeno vrtat bezprašně v 50 % předků do 30. 6. 1957 a ve 100 952o 31. 12. 1957; dále bylo nařízeno okamžité pravidelné a úplné zavlažování pilířů tlakovou vodou tam, kde tyto přejímají vodu, zavedení postříků a brázdících strojů a kombajnů v 50 6095o 30. 6. 1957 a na 100 543o 31. 12. 1957 a zajištění pravidelného a plného využívání mlhovek apod. na všech místech, kde dochází k rozvířování prachu, používání protiplynových masek apod.

Vzhledem ke shora uvedeným předpisům je třeba zjistit dobu, kdy u žalobce byl poslední negativní lékařský nález, a dobu, kdy se již vyskytla nodulační forma silikózy a je nutné zkoumat, na kterých pracovištích a při kterých pracích byl žalobce činný a zda za těchto konkrétních situací byly, či nebyly dodrženy povinnosti plynoucí z citovaných předpisů.

V souzeném případě je třeba vzít za prokázáno, že žalovaná strana v době rozhodné pro vznik žalobcovy nemoci z povolání, tj. do 22. 5. 1957, nepřikročila k zavedení celé řady technických opatření, která byla známa a mohla účinně čelit vzniku jeho choroby. Přitom za účinnosti zák. č. 58/1956 Sb. nerozhoduje, zda žalovaná strana měla či neměla po ruce materiál, nástroje, resp. stroje a jiné pomůcky k provedení těchto opatření, a to alespoň pokud jde o její odpovědnost vůči poškozenému. Tato otázka by hrála roli až v regresním řízení pro posouzení, zda je dáno zavinění nějakého podnikového orgánu, či zda objektivní potíže způsobily závadný stav. Z tohoto hlediska je také třeba chápat doplňky, příkazy a směrnice vydané k čl. 262 technických provozních předpisů, resp. k zák. č. 4/1952 Sb. a lhůty v nich poskytnuté.

O příčinné souvislosti mezi prašností u žalovaného podniku a chorobou žalobcovou nemá soud pochybností, neboť v posledních letech tento pracoval hlavně v kameni, kde výskyt kysličníku křemičitého přicházel v úvahu.

Proto byl nárok žalobce v omezeném rozsahu shledán co do základu zcela po právu.